

Dok država ćuti

Kada je reč o nasilju u porodici i nad ženama, neophodna su sistemska rešenja, a ne obećanja bilo kog političara da će se angažovati u konkretnom slučaju, neophodno je da se medijska struka ponaša odgovorno i da se ukaže na pravi uzrok nasilja, neki su od zaključaka tribine

U okviru projekta "Nasilje u porodici: pogled uprt u evropsko pravo", nedeljnik "Vreme" je organizovao prvu, od ukupno pet tribina koje će se baviti temom porodičnog nasilja i nasilja nad ženama. Povod za razgovor bili su rezultati istraživanja koje je sproveo istraživački tim "Nove srpske političke misli" u februaru ove godine na uzorku od 1200 ispitanica i ispitanika na teritoriji Srbije bez Kosova, o percepciji nasilja nad ženama (vidi "Vreme", br. 1317).

U Srbiji na svakih deset dana bude ubijena jedna žena. Za mnoge od njih postojali su jasni pokazatelji da je takav, užasan ishod moguć. Iako je Srbija bila među prvima koja je potpisala Istanbulsku konvenciju, nije načinjen nijedan korak u njejoj primeni.

O rezultatima istraživanja govorili su Ivana Rajić i Jelena Nikolić, članice Istraživačkog tima NSPM-a, Tanja Ignjatović iz Autonomnog ženskog centra, Relja Pantić iz Kancelarije poverenice za ravnopravnost, a tribinu je moderirala novinarka "Vremena" Jovana Gligorijević.

DRŽAVNA TIŠINA

Kao ključne tačke za analizu i prikaz stanja, Jelena Nikolić navela je tri podatka – oko 70 odsto građana i građanki se slaže da je nasilje u porodici veliki problem, dok je 60 odsto onih koji smatraju da naše društvo ne pridaje dovoljno važnosti tom problemu, a skoro da je isti procenat, 60,8, onih koji veruju da žrtve nasilja nemaju

poverenja u nadležne službe koje se bave tim pitanjima. Ovde je važno spomenuti da iako su odgovori muškaraca i žena bili ujednačeni u proceni da li u Srbiji postoji problem nasilja u porodici, skoro 80 odsto ispitanica je odgovorilo da je to veliki problem, dok je (samo) 56,2 odsto ispitanika odgovorilo tako.

Pomenuto nepoverenje u nadležne službe je, nažalost, opravdano. Kako Tanja Ignjatović naglašava, u Srbiji se procenat prijavljenog nasilja povećava iz godine u godinu, ali je glavno pitanje šta je društveni odgovor: "Ako političari svakog dana pozivaju žene da prijave nasilje, a društvo ne odgovara, koja je poruka žrtvama? Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici jasno zahteva koordinisane sveobuhvatne politike, dobru prevenciju, dobru opštu i specijalizovanu pomoć žrtvama, dobro zakonodavstvo." Srbija, iako je ratifikovala pomenutu Konvenciju, nije primenila niti jedno rešenje, a stavila je i veto kada je reč o finansijskoj odšteti žrtvama. Ovaj veto je, po rečima Tanje Ignjatović, očigledan dokaz državne neodgovornosti i odnosa prema žrtvama. Ona napominje da je najlakše promeniti zakone, a primena je složeniji posao. Na polju promene zakona nismo nigde odmakli. "Žrtva mora da bude u centru naše društvene i institucionalne pažnje", dodaje Ignjatović. Ona naglašava da je ozbiljan problem

i međusobna nepovezanost institucija, što čini da se reaguje sporo i neefikasno.

UZROK I POSLEDICE

Većinsko mišljenje, sudeći prema istraživanju, jeste da je fizičko nasilje najrasprostranjenije (43,8 odsto), zatim slede psihičko (40 odsto) i ekonomsko (10,2 odsto). Kada je reč o ekonomskom nasilju, ali i ekonomskoj situaciji u kojoj se žene nalaze, indikativno zvuči podatak da vlasništvo nad stambenim objektom u 93 odsto slučajeva u Srbiji ima suprug.

Kako je istakla Tanja Ignjatović, treba napraviti jasnu razliku između ekonomskog konteksta i početne razlike koja stalno ide u korist muškaraca, ali se smanjuje emancipacijom; siromaštva koje pogađa sve u Srbiji; ekonomskog nasilja u porodici i partnerskom odnosu koje ima vrlo specifične forme – na primer, u vidu zabrane ženi da radi, da napreduje u karijeri, da raspolaže sredstvima koja su zajednička ili njena... Ekonomsko nasilje oduzima snagu ženama da se izbore sa svim drugim formama nasilja. Kada napušta brak, ona se susreće sa ozbiljnim finansijskim problemima, a država nema fond koji bi pomogao samohranim majkama.

Razlika u platama između zaposlenih žena i muškaraca, kako ističe Relja Pantić, odraz je ukorenjenog lošijeg položaja žena u odnosu na muškarce: "Uzrok leži u duboko ukorenjenom diskriminatorskom odnosu društva prema ženama, između ostalog, i u ekonomskom smislu."

foto: Milovan Milenković

Kao uzroke nasilja u porodici, ispitanici su navodili lošu ekonomsku situaciju, razne vrste poroka, psihički poremećaj nasilnika, loše porodične odnose, neverstvo, uticaj društva... Međutim, među odgovorima skoro i da se nisu našli oni koji se tiču zloupotrebe moći muškarca nad ženom. "Kada govorimo o lošoj ekonomskoj situaciji, neverstvu, porocima, oni mogu biti neka vrsta okidača, ali svakako nisu uzroci nasilja", dodaje Pantić. Svi pomenuti uzroci koje su naveli ispitanici pokazuju da društvo ne percipira tu razliku u moći, što abolira nasilnika, kako je primetila Jovana Gligorijević.

"Ljudi vole da misle kako su loši činovi izvan kontrole onog koji ih čini ili da on na to ne može da utiče, da su okolnosti krive. Društvo koje misli da je spoljni kontekst odgovoran ima problem, jer odgovornost ne locira u nasilniku. Tako se nasilje umanjuje, opravdava i pravi se pritisak na žrtvu da oprost", naglašava Tanja Ignjatović.

U ovu vrstu "opravdanja" spada i mišljenje da su nasilnici ljudi sa teškim psihičkim poremećajima. Brojna istraživanja pokazuju da su ljudi sa psihičkim poremećajima skloniji da povrede sebe nego druge. Jelena Nikolić je dodala da ljudi nisu imali kada i kako da se informišu o ovoj temi te da njihove predstave potiču iz senzacionalističkih medijskih slika u kojima uvek

postoji neki razlog koji nasilje opravdava – da li je nasilnik izgubio posao ili pije... te da je važno početi od toga kako se ono predstavlja u medijima.

JEDAN ČLANAK, MNOGO ŠTETE

"Najčešće ćete u medijskim izveštajima videti nedopustivo mešanje i prelaženje granica ličnih i poverljivih podataka ne samo o žrtvi, već o svim članovima porodice, maloletnoj deci", naglašava Tanja Ignjatović, dodajući da novinari i urednici, ne bi li skočio tiraž, stavljaju na papir što više brutalnosti, krvi i privatnih detalja: "Jedan neadekvatan novinarski prilog o nasilju može proizvesti veliku štetu, može podstaći sve moguće stereotipe koji o tome već postoje – da je objašnjenje za porodično nasilje upotreba alkohola, ljubomora, siromaštvo... Nije reč samo o izveštavanju o porodičnom nasilju i nasilju nad ženama, reč je generalno o medijskoj slici koja u Srbiji postoji o ženama. One se i dalje predstavljaju stereotipno i ta slika je potpuno diskriminatorna", naglašava Relja Pantić.

Jedan od sramotnih primera navela je Jovana Gligorijević – članak u ovdašnjim medijima bio je naslovljen sa: "Ubio ženu bez razloga." Naslov pogrešan i strašan po nebrojeno mnogo osnova.

"Taj naslov nas vraća na pitanje uzroka i na duboko ukorenjeno uverenje da mora postojati razlog", kaže Tanja Ignjatović,

navodeći primer svoje klijentkinje koju je partner pretukao. "Otišla je u policiju i tamo su je pitali zašto se to dogodilo. Ona kaže – dobro, policajac nije dovoljno senzibilan i odgovori mu – ne mogu vam reći zašto, ali vam mogu reći šta se desilo i kako. Poslali su je potom do psihijatra, da bi je i on je pitao zašto." Ignjatović kaže da se ova žrtva zapanjila pitanjem jer psihijatar mora da zna – "zašto" zvuči kao prebacivanje krivice za nasilje na žrtvu. Pošto je bila žrtva fizičkog nasilja, klijentkinja AŽC-a izvadila je svoj predmet, fotografije sa modricama po celom telu i rekla psihijatru: "Recite vi meni šta je razlog da prođem ovako."

KAKO SMANJITI NASILJE

Na pitanje šta bi trebalo učiniti da se nasilje nad ženama u Srbiji smanji, više od 35 odsto ispitanika je odgovorilo da bi trebalo pooštriti kazne za nasilnike. Sagovornici na tribini su naglasili da je neophodna prevencija, kao i primena Istanbulske konvencije koja podrazumeva hitne mere i protokole o postupanju policajaca, o čemu je "Vreme" već pisalo. Takođe, kada je reč o kaznoj politici, ne postoji nikakav nadzor nad onima koji su dobili uslovne kazne, kao i da se preventivne mere koje postoje u porodičnom zakonu ne koriste.

Konačno, postavljeno je i pitanje zloupotrebe štitenica sigurnih kuća u političke svrhe. Kako je podsetila novinarka "Vremena", na televiziji sa nacionalnom frekvencijom, štitenica sigurne kuće je intervjuisala premijera, on je posetio sigurnu kuću poručivši da niko nije jači od države. Koliku štetu to nanosi žrtvama? Po mišljenju Tanje Ignjatović, to je etički nedopustivo: "Autonomna ženska kuća u Zagrebu, koja je finansirana od strane države, nalazi se u centru Zagreba i niko ne zna adresu, čak ni država koja daje novac. Nema slikanja i obećanja da će neko da ustupi svoj pravni tim u konkretnom slučaju, a mi deset godinama nemamo zakon o besplatnoj pravnoj pomoći. Nama su potrebna sistemska rešenja, sistem koji funkcioniše bez obzira na to gde ste, a ne pojedinačno obećanje bilo kog političara", naglasila je Tanja Ignjatović. ¶

PRIREDILA: J. JORGAČEVIĆ

Članak je objavljen u okviru projekta "Nasilje u porodici – Pogled uprt u evropsko pravo" koji finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz medijski program. Objavljivanje ovog članka omogućeno je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj članka odgovornost je isključivo nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.